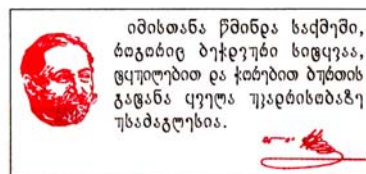

საქართველოს

დაბარსბპულია
1918 წელს.

შაბათი, 3 იბრბისი, 2006 წელს

№106 (5446)

რესპუბლიკა

გურამ თოფურბა

ქართულმა მეცნიერებამ მძიმე დანაკლისი განიცადა: 31 მაისს გარდაიცვალა გამოჩენილი ქართველი ენათმეცნიერ-კავკასიოლოგი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილების გამგე, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი **გურამ თოფურბა**. წავიდა ჩვენგან დვაწლმოსილი მეცნიერი, რომელსაც მაღალი ავტორიტეტი დამსახურებულად ჰქონდა მოპოვებული არა მარტო საქართველოს, არამედ მთელი კავკასიის, ევროპისა და ამერიკის ქართველოლოგთა და კავკასიოლოგთა შორის.

გურამ თოფურბა დაიბადა 1930 წლის 27 მარტს ქ. თბილისში სახელოვანი ქართველი მეცნიერის, აკადემიკოს ვარლამ თოფურბას ოჯახში. მშობლებისგან მიიღო მან მემკვიდრეობით დიდი ნიჭი, არახვეულებრივი შრომისმოყვარეობა და საქმისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება; ამ თვისებებითა და ნაყოფიერი სამეცნიერო და სამეცნიერო-პედაგოგიური მოღვაწეობით დაიმკვიდრა თვალსაჩინო ადგილი ქართულ მეცნიერებაში.

1949 წელს გ.თოფურბამ ვერცხლის მედალზე დაამთავრა თბილისის ვაჟთა მეშვიდე საშუალო სკოლა. იმავე წელს სწავლა განაგრძო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე, რომლის კავკასიურ ენათა განყოფილება დაასრულა 1954 წელს. 1950-57 წლებში სწავლობდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ასპირანტურაში (ხელმძღვანელი – აკად. არნ. ჩიქობავა).

1957 წლიდან მუშაობა დაიწყო ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილებაში უმცროსი მეცნიერი თანამშრომლის თანამდებობაზე. 1960-1966 წლებში იყო ინსტიტუტის სწავლული მდივანი, ხოლო 1966

წლიდან – აღნიშნული განყოფილების უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი. 1973-1987 წლებში გ.თოფურია მუშაობდა სამეცნიერო დარგში ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილედ, 1998 წლიდან სიცოცხლის ბოლომდე – მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილების გამგედ.

დისერტაცია ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად დაიცვა 1959 წელს, სადოქტორო დისერტაცია – 1988 წელს.

50 წელზე მეტხანს იღვაწა გ.თოფურიამ ქართულ მეცნიერებაში და ენათმეცნიერების საგანძურს 150-მდე მაღალკვალიფიციური ნაშრომი შესძინა, რომლებიც გამოქვეყნებულია როგორც ჩვენში, ისე უცხოეთის გამოცემებში. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მონოგრაფიები „ლეზგიური ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები“ (1959) და „ბრუნების მორფოლოგია დაღესტნურ ენებში“, რომლისთვისაც მის ავტორს 1996 წელს არნ. ჩიქობავას პრემია მიენიჭა.

საზოგადოდ, გ.თოფურიას ნაშრომები ისეთი დონისაა, რომ ნებისმიერი ქვეყნის ნებისმიერი მეცნიერის ბიოგრაფიას დაამშვენებდა.

გ.თოფურია სისტემატურ და აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ადგილობრივი მასშტაბის თუ რეგიონული და საერთაშორისო სამეცნიერო სესიების, კონფერენციების, სიმპოზიუმების, კონგრესებისა და კოლოკვიუმების მუშაობაში.

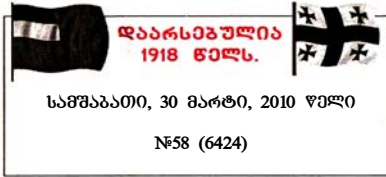
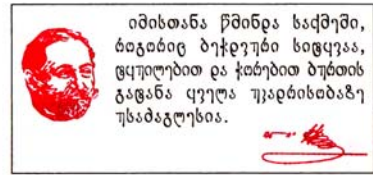
გ.თოფურია, რომელიც იყო ღირსეული მამის ღირსეული შვილი, გამოირჩეოდა არა მხოლოდ ნიჭიერებითა და ერუდიციით, არამედ ქართული სიღარბაისლითა და კეთილშობილებით, სიტბოთი და კეთილგანწყობით, საქართველოსა და მთელს კავკასიაში სარგებლობდა მაღალი ავტორიტეტით როგორც მეცნიერი და როგორც მოქალაქე. მას განსაკუთრებული ღვაწლი მიუძღვის ჩრდილოეთ კავკასიის (განსაკუთრებით – დაღესტნის) სამეცნიერო ცენტრებთან და ჩრდილოეთკავკასიელ სპეციალისტებთან კავშირის განმტკიცებისა და თანამშრომლობის განვითარების საქმეში.

სამეცნიერო მუშაობასთან ერთად, გ.თოფურია 40-ზე მეტი წლის განმავლობაში ეწეოდა ფართო სამეცნიერო-ორგანიზაციულ მუშაობას, როგორც ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე, სწავლული მდივანი, განყოფილების გამგე, ხარისხების მიმნიჭებელი სამეცნიერო საბჭოს წევრი, სწავლული მდივანი, საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, მრავალი სამეცნიერო კრებულისა და პერიოდული გამოცემის სარედაქციო კოლეგიის წევრი, სამეცნიერო სესიათა საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი. დიდია მისი ღვაწლი საქართველოსა და ჩრდილოეთ კავკასიის რესპუბლიკებისათვის სამეცნიერო კადრების მომზადების საქმეში.

აღარ არის ჩვენს შორის ბატონი გ.თოფურია, მაგრამ მისი სახელი მუდამ იცოცხლებს ქართველოლოგიურ და კავკასიოლოგიურ ენათმეცნიერებაში.

თ.გამყრელიძე, გ.თევზაძე, ზ.ალექსიძე, მ.ანდრონიკაშვილი, რ.გორდეზიანი, გ.თოთიბაძე, ა.კალანდაძე, გ.კვარაცხელია, ქ.ლომთათიძე, მ.მერაბიშვილი, თ.ყაუხჩიშვილი, მ.შანიძე, გ.შარაძე, ე.ხინთიბიძე, ე.ჯაველიძე, ნ.ჯუსლითი, ა.არაბული, თ.უთურგაიძე, ვ.შენგელია, ზ.წერეთელი, ა.ჭინჭარაული, რ.ჯანაშია.

საქართველოს

რესპუბლიკა

ამ სახელს შთამომავლობა შემოინახავს

გურამ თოფურია – 80

შესრულდა 80 წელი გამოჩენილი ქართველი კავკასიოლოგის, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის გურამ თოფურიას დაბადებიდან. მან 50 წელი იღვაწა ნაყოფიერად, როგორც მეცნიერმა და მეცნიერების ორგანიზატორმა, და თვალსაჩინო ადგილი დაიკავა ქართულ საენათმეცნიერო საზოგადოებაში.

გურამ თოფურია დაიბადა 1930 წლის 27 მარტს სახელოვანი ქართველი მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწის, გამორჩეული მოქალაქისა და მომხიბლავი ადამიანის, აკადემიკოს ვარლამ თოფურიას ოჯახში. მემკვიდრეობითმა თვისებებმა და ოჯახურმა გარემომ, ბუნებრივია, გადამწყვეტი როლი ითამაშა გ.თოფურიას პიროვნების ფორმირებაში, პიროვნებისა, რომელშიც ორგანულად იყო შერწყმული დიდი ნიჭი და შინაგანი კულტურა, კვლევა-ძიების აკადემიური სტილი და მეცნიერული კეთილსინდისიერება, მრავალმხრივი ინტერესები და პროფესიონალიზმი, პრინციპულობა და ადამიანური სითბო, კორექტულობა, თავაზიანობა, გულისხმიერება...

გ.თოფურიამ 1949 წელს დაამთავრა თბილისის ვაჟთა მეშვიდე საშუალო სკოლა, ხოლო 1954 წელს წარჩინებით – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის კავკასიურ ენათა განყოფილება. 1954-1957 წლებში აკად. არნ. ჩიქობავას ხელმძღვანელობით სწავლობდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ასპირანტურაში კავკასიური ენების სპეციალობით.

1957 წელს მუშაობა დაიწყო ენათმეცნიერების ინსტიტუტში და 50 წელი ერთგულად და ნაყოფიერად იმუშავა ამ სამეცნიერო დაწესებულებაში; სხვაგან არსად უმუშავია, თუმცა ამის შესაძლებლობა ჰქონდა... სამეცნიერო კარიერის ყველა საფეხური გაიარა: 1957-1960 წლებში იყო მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილების უმცროსი მეცნიერი თანამშრომელი, 1960-1966 წლებში – ინსტიტუტის სწავლული მდივანი, 1966-1973 წლებში – აღნიშნული განყოფილების უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი; განსაკუთრებით გამოჩნდა გურამ თოფურიას სამეცნიერო-ორგანიზატორული ნიჭი 1973-1987 წლებში, როდესაც ის სამეცნიერო დარგში ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილედ მუშაობდა; 1987 წლიდან ის სათავეში ჩაუდგა და სიცოცხლის ბოლომდე ხელმძღვანელობდა მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა განყოფილებას.

გ.თოფურია იყო სხვადასხვა სამეცნიერო საბჭოს, საორგანიზაციო კომიტეტის, სამეცნიერო ჟურნალისა და კრებულის სარედაქციო კოლეგიის წევრი, საკვალიფიკაციო ნაშრომების ხელმძღვანელი, კონსულტანტი.

გ.თოფურიას მიერ დაცული ორივე სამეცნიერო ხარისხი – საკანდიდატოცა (1959) და სადოქტოროც (1988), იყო სანიმუშო, გამორჩეული, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიაში არჩევა (1997) და ღირსების ორდენით დაჯილდოება – სავსებით დამსახურებული.

თავისი 50-წლიანი სამეცნიერო მოღვაწეობის განმავლობაში გ.თოფურია მრავალი მაღალი დონის სამეცნიერო ნაშრომით გაამდიდრა ქართული მეცნიერება. ორი მონოგრაფია განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა: „ლეზგიური ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები“ (1959) და „ბრუნების მორფოლოგია დალესტნურ ენებში“ (1995). პირველი უნიკალური თვისებების მქონე ლეზგიური ზმნის აღწერით ანალიზს მიექდვნა და იმ დროს გამოიცა, როდესაც ჩვენში მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ მხოლოდ ოთხი მონოგრაფია არსებობდა (ქ.ლომთათიძისა და გ.როგავასი). მეორეში ავტორმა დალესტნურ ენათა შედარებითი მორფოლოგიის უმნიშვნელოვანესი უბნის – სახელის მორფოლოგიის – ღრმა და საფუძვლიანი ანალიზი წარმოგიდგინა. ამ ნაშრომმა ქართველი და უცხოელი კავკასიოლოგების მაღალი შეფასება დაიმსახურა. ბუნებრივი იყო, რომ ამ ნაშრომისათვის გ.თოფურიას არნ. ჩიქობავას სახელობის პრემია მიენიჭა. გ.თოფურიას არაერთი საყურადღებო ნაშრომი მიექდვნა ქართველურ ენათა საკითხებსაც.

კავკასიოლოგებისათვის სამაგიდო წიგნად იქცა მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ არსებული საენათმეცნიერო ნაშრომების ბიბლიოგრაფია, რომელიც გ.თოფურია გ.კაჭარავასთან ერთად შეადგინა (1958). ამ ნაშრომის გაგრძელებაა სისრულითა და სიზუსტით გამორჩეული კავკასიოლოგიური საენათმეცნიერო ლიტერატურის ბიბლიოგრაფია, რომლის შედგენასაც გ.თოფურია დიდი დრო და ენერგია შეაღია და რომლის ცალკე გამოცემაც ენათმეცნიერების ინსტიტუტს აქვს განზრახული (უკვე მომზადებულია ელექტრონული ვერსია).

ღირსშესანიშნავია ის ფაქტი, რომ ვარლამ და გურამ თოფურიების ბიბლიოთეკა, გ.თოფურიას ოჯახის სურვილის შესაბამისად, გადაეცა არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტს, სადაც მათი სახელობის კაბინეტი დაარსდა.

გ.თოფურიას დიდი და დამსახურებული ავტორიტეტი ჰქონდა მოპოვებული არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მთელი კავკასიის სამეცნიერო წრეებში როგორც სამეცნიერო მიღწევების გამო, ისე იმ ღვაწლისათვის, რაც მას მიუძღოდა სამეცნიერო დაწესებულებათა და მკვლევართა შორის თანამშრომლობის განვითარების საქმეში.

გურამ თოფურიას მჭიდრო კავშირი ჰქონდა უცხოელ კოლეგებთან, რომლებიც დიდად აფასებდნენ მის სამეცნიერო მოღვაწეობას. ამიტომ შემთხვევითი არ იყო, რომ მას მრავალი წლის განმავლობაში ევროპის კავკასიოლოგთა საზოგადოების ვიცე-პრეზიდენტად ირჩევდნენ.

უკვე ოთხი წელია, რაც გურამ თოფურია აღარ არის ჩვენს შორის, მაგრამ მის ახლობლებს, მეგობრებს, კოლეგებს არ განელებიათ ის წუხილი, რაც მისმა გარდაცვალებამ გამოიწვია... სანუგეშო ისაა, რომ გ.თოფურიას სახელს შთამომავლობა და მეცნიერების ისტორია სამუდამოდ შემოინახავს.

ვაჟა შენგელია

**პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა
ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი**